

ผลประโยชน์ทางการเมืองกับจริยธรรม

Political interests and Ethics

ภูเบศร์ ตีบปะ

Phubate Tiphpa

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

คนอง กันทะลัก

Kanong Guntasak

เทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

Pa Sak Municipality Mueang Lamphun District, Lamphun Province

Corresponding Author, E-mail : keng.phubate@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดที่เห็นว่าจริยธรรมเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางการเมืองและเพื่อสร้างความโปร่งใสทางการเมืองก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในสังคม การปกครองย่อมมีกลุ่มผลประโยชน์ซึ่งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ กลุ่มผลประโยชน์มีหลายประเภท บางกลุ่มเป็นกลุ่มใหญ่ บางกลุ่มเป็นกลุ่มเล็กมีบทบาทมีอำนาจในการต่อรองเรื่องผลประโยชน์ทางการเมืองในด้านแนวคิดและด้านการบริหารงาน ผู้นำต้องมีทัศนคติที่ดี มีจริยธรรมและนำหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมและประเทศชาติ

สรุปได้ว่า คุณธรรม จริยธรรม ควรมีในจิตวิญญาณของผู้ดำรงในยุคนปัจจุบันที่อยู่ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขโดยยึดเสียงของประชาชนเป็นเกณฑ์ในการบริหารงานภาครัฐ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ที่ได้กำหนดหน้าที่ของประชาชนไทยไว้ในมาตรา 51 - 63 คุณธรรมของคนไทยมาประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาใช้ในการบริหารบ้านเมืองนั้นจะช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องมือในการปกครองของคนไทยในสมัยปัจจุบัน และผู้นำควรสนองงานของพระมหากษัตริย์ในการบริหารบ้านเมืองต่อไป

คำสำคัญ : ผลประโยชน์, การเมือง, จริยธรรม

Abstract

The objectives of this article are to study the ethics related to the political interests and create political transparency that bring benefits to the people in Thai society. Government has interest groups which are aligned with human nature. There are many types of interest groups. Some are large and some are small. All have a powerful role in negotiating the political climate in terms of concepts and administration. Leaders must apply a good attitude with ethics aligned with Buddhist teachings and apply to the benefit of society and the nation.

In conclusion morals ethics should be in the spirit of collective leadership in the present era under democratic government with the King as Head of State. By taking the voice of the people as the criterion for public administration according to the Constitution of the Kingdom of Thailand 2017 which has specified the duties of the Thai people in Sections 51-63. Moral of Thai people are to behave according to the principles of Buddhism. In which the principles of Buddhism are used in the administration of the country. It will help encourage people to have ethics according to Buddhist principles. It is a tool for the governance of the Thai people in the present era and leaders should continue to serve the King's work in the administration of the country

Keywords : interests, politics, ethics

บทนำ

การทุจริตในประเทศไทยมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น เห็นได้จากดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันในช่วงที่ผ่านมา ค่าคะแนนอยู่ในระดับต่ำกว่าครึ่งมาตลอด ส่งผลถึงภาพลักษณ์และดัชนีความเชื่อมั่นต่อต่างชาติดังกล่าวต่อประเทศไทยและจากยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้กำหนดเป้าประสงค์หลักในการเพิ่มระดับของค่าดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันของประเทศไทยสูงกว่าร้อยละ 50 และเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (สำนักงาน ป.ป.ท.) ได้นำเกณฑ์การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนิน

งานของหน่วยงานภาครัฐมาใช้ในการประเมินการดำเนินงานของส่วนราชการ เพื่อยกระดับความโปร่งใส ซึ่งจะสนับสนุนให้ค่าดัชนีการรับรู้การทุจริต หรือดัชนีราคาผู้บริโภค คือตัวเลขที่วัดการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าและบริการในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งเป็นตัวชี้ให้เห็นภาวะของเงินเฟ้อ (Consumer Price Index (CPI)) ของประเทศสูงขึ้น ซึ่งเป็นเกณฑ์ประเมินผลที่ต้องการให้หน่วยงานรัฐยกระดับให้โปร่งใสและต่อต้านการทุจริตในองค์กร โดยสนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐดำเนินการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการให้ความรู้ตามคู่มือประมวลจริยธรรมเกี่ยวกับการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนแก่เจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน

การดำเนินงานหรือการปฏิบัติหน้าที่ที่อาจก่อให้เกิดการทุจริตหรือก่อให้เกิดการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมถือเป็นการทุจริตคอร์รัปชั่นประเภทหนึ่ง เพราะเป็นการแสวงหาประโยชน์ส่วนบุคคลโดยการละเมิดต่อกฎหมายหรือจริยธรรม ด้วยการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ไปแทรกแซงการใช้ดุลยพินิจในกระบวนการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ จนทำให้เกิดการละทิ้งคุณธรรมในการปฏิบัติหน้าที่สาธารณะ ขาดความเป็นอิสระ ความเป็นกลาง ความเป็นธรรมจนส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะของส่วนรวม และทำให้ผลประโยชน์หลักขององค์กร หน่วยงาน สถาบันและสังคมต้องสูญเสียไปโดยผลประโยชน์ที่สูญเสียไปอาจอยู่ในรูปของผลประโยชน์ทางการเงิน คุณภาพการให้บริการ ความเป็นธรรมในสังคม รวมถึงคุณค่าอื่น ๆ ตลอดจนโอกาสในอนาคตตั้งแต่ระดับองค์กรจนถึงระดับสังคม อย่างไรก็ตามท่ามกลางผู้ที่ตั้งใจกระทำความผิด ยังพบผู้กระทำความผิดโดยไม่เจตนาหรือไม่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าวอีกเป็นจำนวนมาก จนนำไปสู่การถูกกล่าวหาหรือเรียนเรื่องทุจริตหรือถูกลงโทษทางอาญา ผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of interest (COI)) หรือความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นประเด็นปัญหาทางการบริหารภาครัฐในปัจจุบันที่เป็นบ่อเกิดของปัญหาการทุจริตประทุพทุฒิชอบในระดับที่รุนแรงขึ้น และยังสะท้อนปัญหาการขาดหลักธรรมาภิบาลและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศอีกด้วย

การป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนหรือความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม เป็นเรื่องที่มีความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ในเกณฑ์การประเมินคุณธรรมจริยธรรมและความโปร่งใส ในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ จึงได้มีการประเมินในด้านการต่อต้านการทุจริตในองค์กรเกี่ยวกับการดำเนินงานเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนหรือความขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวมของหน่วยงาน โดยมีการประเมินหลักฐานเชิงประจักษ์ให้มีการดำเนินการประเมินความเสี่ยงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่อาจเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน เพื่อกำหนดมาตรการสำคัญในการป้องกันการทุจริต การบริหารงานที่โปร่งใสและตรวจสอบ

ได้ การแก้ไขปัญหาการกระทำผิดวินัยของเจ้าหน้าที่รัฐที่เป็นปัญหาสำคัญและพบบ่อย นอกจากนี้ยังนำความเสี่ยงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่อาจเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน หรือความขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม มากำหนดเป็นคู่มือการป้องกันการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม

ประเภทของกลุ่มผลประโยชน์

กลุ่มผลประโยชน์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นในสังคมหรือในรัฐนั้น เกิดขึ้นโดยมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาผลประโยชน์และรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของตนหรือของกลุ่มทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ถึงอย่างไรก็ตามก็สามารถสรุปประเภทของกลุ่มผลประโยชน์ได้ดังนี้

1. กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่รวมกันขึ้นเพื่อแสวงหาและรักษาผลประโยชน์หรืออำนาจทางการเมือง เช่น พรรคการเมือง สมาคม นักข่าว องค์การนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย กลุ่มกระหังแดง กลุ่มลูกเสือชาวบ้านและสมาคมปัญญาชน เป็นต้น

2. กลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่รวมกันขึ้นเพื่อแสวงหาและรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น กลุ่มนักธุรกิจการค้า กลุ่มเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรม กลุ่มพ่อค้าผู้ส่งออก กลุ่มกรรมกร สมาคมชาวไร่อ้อย กลุ่มอาชีพต่าง ๆ และสมาคมการค้า เป็นต้น

3. กลุ่มผลประโยชน์ทางสังคมวัฒนธรรม เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่รวมกันขึ้นขึ้นเพื่อแสวงหาและรักษาผลประโยชน์ของตนหรือของกลุ่มสังคมและวัฒนธรรม เช่น สมาคมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม สมาคมศิษย์เก่า สมาคมผู้นับถือศาสนาอิสลาม พุทธสมาคม ยุวพุทธิกสมาคมฯ เป็นต้น

4. กลุ่มผลประโยชน์ทางการศึกษา เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่รวมกันขึ้นเพื่อแสวงหาและรักษาผลประโยชน์ทางการศึกษา เช่น สมาคมครู สมาคมอาจารย์วิทยาลัย สมาคมผู้ปกครองนักเรียน และสมาคมอาจารย์มหาวิทยาลัย เป็นต้น

5.กลุ่มผลประโยชน์แบบมาตุภูมิ เป็นผลประโยชน์ที่รวมกันเพื่อรักษาและแสวงหาผลประโยชน์เพื่อกลุ่มมาตุภูมิของตน เช่น กลุ่มชาวเหนือ สมาคมชาวกู๋ สมาคมชาวอีสาน เป็นต้น

จากการแบ่งกลุ่มผลประโยชน์ออกเป็น 5 ประเภทนั้น เพื่อจะได้เห็นกลุ่มตัวอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น แต่ในความเป็นจริงแล้วกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ไม่สามารถแบ่งออกจากกันได้เด็ดขาด เพราะกลุ่มผลประโยชน์เหล่านี้บางครั้งก็มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และสามารถแสดงบทบาทได้ในหลาย ๆ ด้าน เช่น องค์การนิสิตนักศึกษาจะเคลื่อนไหวแสดงบทบาทเพื่อรักษาผลประโยชน์ทั้งด้านการเมืองเศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรม และสมาคมหรือกลุ่มอื่น ๆ ก็เช่นกันโดยปกติแล้วจะไม่มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเพียงอันเดียว จึงมักจะเห็นกลุ่มต่าง ๆ แสวงหาบทบาทในหลายด้านควบคู่กันไป

ประเภทของผลประโยชน์ทางการเมือง

ผลประโยชน์ทางการเมืองสามารถจำแนก แยกให้เห็นโดยชัดเจน กลุ่มผลประโยชน์กับกลุ่มอิทธิพลมีความหมายที่ใช้ปะปนกันอย่างไรก็ดีนักรัฐศาสตร์ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า กลุ่มอิทธิพลเป็นการรวมกลุ่มของผู้มีผลประโยชน์อย่างเดียวกันเพื่อแสวงหาอิทธิพล กลุ่มอิทธิพลนั้นจะเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อมีวัตถุประสงค์ที่แน่ชัดและเป็นแนวเดียวกัน เพื่อแสวงหาอำนาจทางการเมืองโดยวางนโยบายในการทำกิจกรรมทางการเมืองและเมื่อมีอำนาจทางการเมืองก็นำนโยบายของพรรคมาใช้ในการบริหารกิจการทางการเมือง

สรุปรวมความได้ว่า กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองที่ยังมีอยู่ในสังคมปัจจุบันผู้วิจัยจะจำแนกให้เห็นโดยชัดเจน 2 กลุ่มหลัก ๆ ดังต่อไปนี้

1. ผลประโยชน์ส่วนตัว (Private Interest) เป็นผลตอบแทนที่บุคคลได้รับโดยเห็นว่ามีคุณค่าที่จะสนองตอบความต้องการของตนเองหรือของกลุ่มที่ตนเองเกี่ยวข้อง ผลประโยชน์เป็นสิ่งจูงใจให้คนเรามีพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการทั้งหลาย
2. ผลประโยชน์ส่วนรวมหรือผลประโยชน์สาธารณะ (Public Interests) หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่ทำให้ ประโยชน์สุขแก่บุคคลทั้งหลายในสังคม ผลประโยชน์สาธารณะยังหมายรวมถึงหลักประโยชน์ต่อมวลสมาชิกใน สังคม

ประเภทของการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ส่วนรวม หรือผลประโยชน์สาธารณะรูปแบบพฤติกรรมที่เข้าข่ายการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ส่วนรวม หรือผลประโยชน์ทับซ้อนในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

- 1) การหาประโยชน์ให้ตนเอง คือ การใช้อำนาจหน้าที่เพื่อตนเอง เช่น ข้าราชการใช้อำนาจหน้าที่ทำให้บริษัทของตนเอง หรือบริษัทพวกพ้อง ได้งานรับเหมาจากรัฐบาล การ

จัดซื้อจัดจ้างของทางราชการหรือฝากลูกหลานเข้าทำงาน 2) การรับผลประโยชน์ คือ การรับสินบน หรือรับของขวัญ เช่น เป็นเจ้าหน้าที่จัดซื้อแล้วรับของกำนัลจากร้านค้า การรับเงินสนับสนุน 3) การใช้อิทธิพลเป็นการเรียกผลตอบแทนในการใช้ตำแหน่งหน้าที่ของตนเพื่อส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรม 4) การใช้ทรัพย์สินของทางราชการเพื่อประโยชน์ส่วนตน เช่น การใช้รถยนต์ของทางราชการไปในงานส่วนตัว 5) การใช้ข้อมูลลับของทางราชการ เป็นการนำข้อมูลลับของทางราชการ เพื่อรับสิ่งตอบแทนที่เป็นประโยชน์ในรูปของเงินหรือประโยชน์อื่น ๆ หรือนำไปเปิดเผยให้ญาติหรือพวกพ้องเพื่อแสวงหาประโยชน์จากข้อมูลนั้น 6) การทำงานพิเศษ เช่น เป็นที่ปรึกษาหรือตั้งบริษัทดำเนินธุรกิจซ้อนกับหน่วยงานที่ตนเองทำงานอยู่ รับงานจากหน่วยงานต้นสังกัด 7) การทำงานหลังเกษียณ คือ การทำงานกับผู้อื่นหลังจากที่ทำงานเดิมโดยใช้ความรู้หรืออิทธิพลจากที่เคยปฏิบัติหน้าที่ที่ราชการมาทำงาน หรือเอาประโยชน์ให้กับตนเองหรือพวกพ้อง (ประพันธ์พงศ์ เวชชาชีวะ, 2563 : 2)

แนวปฏิบัติในการป้องกันการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม

การประกาศเจตนารมณ์ เจตจำนงสุจริตในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล และประกาศเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปฏิบัติงานในสังกัดทุกระดับทราบทั่วกันการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้ถือปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการ และระบบการควบคุมภายในที่หน่วยงานกำหนดอย่างเคร่งครัดการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดให้ถือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2548 การปฏิบัติงานต้องไม่เอื้อประโยชน์แก่พวกพ้อง และต้องคำนึงถึงการก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่หน่วยงาน มีความคุ้มค่า โปร่งใส มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และตรวจสอบได้ให้ผู้ปฏิบัติงานยึดแนวทางเกี่ยวกับการรับของขวัญหรือประโยชน์อื่นใด ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการให้หรือรับของขวัญของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ.2544 การใช้ทรัพย์สินของหน่วยงานหรือนำทรัพย์สินของหน่วยงานไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัวให้คำนึงถึงความคุ้มค่า ประหยัดและประโยชน์ของหน่วยงานเป็นหลัก ห้ามนำข้อมูลความลับของหน่วยงานไปใช้เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อตนเองและบุคคลอื่นห้ามใช้ตำแหน่งหน้าที่ของตนหาประโยชน์ให้ตนเอง ครอบครัว หรือพวกพ้องกรณีการจัดซื้อจัดจ้าง ผู้เกี่ยวข้องในการจัดซื้อจัดจ้างต้องไม่ให้เกิดกรณีการแสวงหาผลประโยชน์ การรับผลประโยชน์ การใช้อิทธิพลใน

ฐานะและตำแหน่งหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการจัดหาหรือการใช้ข้อมูลลับในการจัดหาที่ผู้มีหน้าที่ในการจัดหาล่วงรู้จากการทำหน้าที่ นำไปใช้ประโยชน์ จะทำให้เกิดการแข่งขันในการเสนอราคาอย่างไม่เป็นธรรมคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างแต่ละโครงการ รับรองตนเองว่าไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนและส่วนได้เสียใด ๆ กับผู้เสนอราคาตามแบบฟอร์มคำรับรองที่สถาบันกำหนดกรณีสำหรับผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานทุกระดับ กระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมจะต้องถูกดำเนินการทางวินัยทางปกครอง และทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) เป็นภาษาต่างประเทศซึ่งมีการกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในรอบหลายปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะในช่วงระยะเวลาที่ประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงในองค์กรต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รวมทั้งได้สร้างความเสียหายให้กับประชาชนโดยส่วนรวม ทำให้บรรดานักวิชาการและผู้คนในสังคมไทยต่างได้ให้คำจำกัดความ หรือความหมายของคำว่า “Conflict of Interest” ไว้แตกต่างกันออกไป อธิบายความหมายไว้ว่าผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) คือ ภาวะที่บุคคลซึ่งอยู่ในสถานะที่ต้องได้รับความเชื่อถือ เช่น นักการเมือง ผู้ให้นโยบาย หรือผู้อำนวยการบริหารของบริษัท มีผลประโยชน์หรือความต้องการทั้งในทางอาชีพในบางครั้งรวมถึงเรื่องส่วนตัว ที่ขัดแย้งกัน ความต้องการที่ขัดแย้งกันนี้ทำให้เกิดความลำบากในการทำหน้าที่อย่างยุติธรรม แม้ว่าจะไม่มีหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำที่ไม่เหมาะสม ผลประโยชน์ทับซ้อนอาจจะทำให้เกิดภาพที่ทำให้ความน่าเชื่อถือของบุคคลนั้น ในการกระทำที่เป็นกลางลดลง (ผาสุก พงศ์ไพจิตร, 2548 : 6) ได้ให้ความหมายของคำว่า ผลประโยชน์ทับซ้อน หมายถึง ผลประโยชน์ที่ทับซ้อนกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวมของผู้มีอำนาจหน้าที่ที่ต้องตัดสินใจทำงานเพื่อส่วนรวม ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ขององค์กรภาคธุรกิจ เอกชน และเจ้าหน้าที่ภาคประชาสังคม (Civil Society) ได้อธิบายความหมายของผลประโยชน์ทับซ้อน หมายถึง การทับซ้อนของผลประโยชน์ของบุคคลที่มี 2 สถานะ หรือมากกว่าในเวลาเดียวกัน คือ ตำแหน่งสาธารณะและตำแหน่งในบริษัทเอกชน ซึ่งบุคคลดังกล่าวอาจมีความโน้มเอียงใช้อำนาจและตำแหน่งสาธารณะหาผลประโยชน์ส่วนตัวหรือแสวงหาประโยชน์ให้แก่กลุ่มพวกพ้องของตนเองทั้งทางตรงและทางอ้อมได้อย่างง่ายดาย เช่น กรณีของนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีมีหุ้นหรือครอบครองใกล้ชิดเป็นเจ้าของกิจการ ซึ่งได้รับสัมปทานหรืออยู่ในฐานะจะได้รับสัมปทานธุรกิจจากรัฐ ขณะเดียวกันอยู่ใน

ตำแหน่งสาธารณะที่เป็นผู้มีอำนาจอนุมัติการให้สัมปทานธุรกิจดังกล่าวด้วย ตัวอย่างที่พบคือ การได้ชนะประมูลโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่จากภาครัฐเพราะผู้ชนะประมูลมีพรรคพวกเป็นนักการเมือง หรือบริษัทที่ชนะประมูลมีนักการเมืองร่วมหุ้นอยู่เป็นหุ้นลม การชนะประมูลดังกล่าวด้วยอิทธิพลทางการเมืองจะส่งผลให้บริษัทผู้ชนะประมูลสามารถหาประโยชน์ได้ การควรได้รับการคอร์รัปชันในโครงการขนาดใหญ่ภาครัฐได้กลายเป็นแหล่งหารายได้จากการคอร์รัปชัน ที่สำคัญของนักการเมืองและข้าราชการที่เกี่ยวข้อง ดร.ไมเคิล แมคโดนัลด์ (Dr. Michael McDonald) นักวิชาการด้านจริยธรรม แห่งมหาวิทยาลัย British Columbia และผู้อำนวยการ Centre for Applied Ethics ได้ให้คำนิยามของคำว่า Conflict of Interest หมายถึง สถานการณ์ที่บุคคล เช่น เจ้าหน้าที่รัฐ ลูกจ้าง หรือ นักวิชาชีพ มีผลประโยชน์ส่วนตัวหรือส่วนบุคคลมากพอจนเห็นได้ว่ากระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมา (ภาวะวิสัยหรือเป็นกลาง) โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ผลประโยชน์ส่วนตัว (Private interest) หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล (Personal interest) ซึ่งผลประโยชน์นี้อาจเป็นตัวเงินหรือทรัพย์สินอื่นๆ รวมถึงผลประโยชน์ในรูปแบบอื่นๆที่ทำให้ผู้ได้รับพึงพอใจ ส่วนนี้โดยตัวมันเองแล้วไม่เสียหายอะไรเพราะใครๆ ก็แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนกันทั้งนั้น เช่น การหางานใหม่ที่มีรายได้ที่ดีกว่าเก่า แต่ปัญหาจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผลประโยชน์นี้ไปแย้งกับผลประโยชน์ส่วนรวม

2. การปฏิบัติหน้าที่โดยใช้สถานะและขอบเขตอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานของรัฐโดยขาดหลักจริยธรรมพื้นฐานในวิชาชีพตน ทั้งนี้เพราะอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่เกิดจากการมีตำแหน่งหรือการเป็นเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานตามกฎหมาย

3. เมื่อผลประโยชน์ที่ขัดแย้งนั้นไปแทรกแซงการตัดสินใจ หรือการใช้วิจารณญาณในทางใดทางหนึ่งเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวจึงเห็นได้ว่าจากนิยามศัพท์ของนักวิชาการข้างต้นสามารถสรุปความหมายของผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) คือ ผลประโยชน์ส่วนตัวของเจ้าหน้าที่รัฐไปขัดแย้งกับผลประโยชน์ส่วนรวมแล้วต้องเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งทำให้ตัดสินใจได้ยากในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดความเป็นธรรมและปราศจากอคติ (เพลินตา ตันรังสรรค์, 2552 : 53 - 78)

แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน

1. การกำหนดคุณสมบัติที่พึงประสงค์หรือคุณสมบัติต้องห้าม (Qualification and disqualification from office) เป็นเครื่องมือที่ใช้กันเบื้องต้นมิให้มีโอกาสเกิดปัญหาความ

ขัดแย้งของผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ส่วนรวมในกรณีของข้าราชการการเมือง คุณสมบัติต้องห้ามที่นานาประเทศมักกำหนด ได้แก่ การห้าม ส.ส. หรือรัฐมนตรีต้องไม่ดำรงตำแหน่ง ข้าราชการประจำ และต้องไม่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในสัมปทานหรือสัญญาต่างๆกับรัฐ เป็นต้น การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สิน หนี้สิน และธุรกิจของครอบครัวให้สาธารณะทราบ (Disclosure of personal interests) เช่น การแจ้งถึงจำนวนหุ้นส่วนหรือธุรกิจส่วนตัวว่ามีอะไรบ้าง แบ่งได้เป็น

2. การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สิน หนี้สิน และธุรกิจของครอบครัวให้สาธารณะทราบ (Disclosure of personal interests) เช่น การแจ้งถึงจำนวนหุ้นส่วนหรือธุรกิจส่วนตัวว่ามีอะไรบ้าง แบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือประเภทคือ ประเภทแรกคือ การแจ้งทรัพย์สินหรือความต้องการส่วนบุคคลเมื่อมีข้อขัดแย้งเกิดขึ้น และประเภทที่สอง คือ การแจ้งทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ก่อนจะมาดำรงตำแหน่ง ถึงแม้วิธีการนี้จะไม่ใช่เครื่องมือที่แก้ปัญหาคือความขัดแย้ง ของผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ส่วนรวมได้โดยตรง แต่อย่างน้อยการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวก็ช่วยให้สาธารณชนสามารถวิเคราะห์หรือมองเห็นช่องทางที่อาจจะก่อให้เกิดปัญหาได้ง่ายขึ้น

3. การกำหนดข้อพึงปฏิบัติทางจริยธรรม (Code of conduct) เป็นการสร้างกรอบเพื่อบอกถึงสิ่งที่ควรและไม่ควรยึดถือเป็นหลักในการทำงาน ถ้าไม่ปฏิบัติตามไม่ถือว่าเป็นผิดทางกฎหมายแต่สามารถทำลายความเชื่อมั่นที่สังคมจะมีต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้น และสามารถเป็นบ่อเกิดแห่งความเสื่อมศรัทธาที่ประชาชนจะมีต่อระบบราชการ

4. ข้อกำหนดเกี่ยวกับการทำงานหลังพ้นตำแหน่งในหน้าที่ทางราชการ (Post-office employment restriction) มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันมิให้ผู้ดำรงตำแหน่งในหน่วยงานของรัฐนำข้อมูลลับ (Confidential information) ภายในหน่วยงานที่เขาทราบไปใช้ประโยชน์หลังจากการออกจากตำแหน่งดังกล่าวแล้ว รวมถึงป้องกันการใช้สิทธิในการติดต่อหน่วยงานราชการในฐานะที่เคยดำรงตำแหน่งสำคัญในหน่วยงานราชการมาแล้วนอกจากแนวทางดังกล่าวข้างต้นแล้ว จำเป็นต้องมีกลไกสำหรับการบังคับใช้กฎระเบียบที่กำหนดขึ้น (Enforcement) เช่น การตั้งคณะกรรมการในลักษณะองค์กรกำกับดูแลเพื่อตรวจสอบให้ผู้อยู่ภายใต้กฎระเบียบดังกล่าวปฏิบัติตามข้อกำหนดที่บัญญัติไว้ โดยคณะกรรมการดังกล่าวต้องมีความเป็นอิสระอย่างเพียงพอเพราะในกรณีที่มีการละเมิดกฎระเบียบที่เกิดขึ้นก็ต้องทำหน้าที่สอบสวนข้อเท็จจริงก่อนที่จะดำเนินการตามมาตรการที่เกี่ยวข้องต่อไป

อภิปรายผล

ถ้าการเมืองกับจริยธรรมแยกกันไม่ออก ที่ท่านพุทธทาสกล่าวว่า “การเมืองเป็นเรื่องจริยธรรม” ก็ย่อมไม่ผิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี พ.ศ. 2475 จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยนั้น เป็นแค่เพียงการนำมาซึ่งอำนาจในการปกครองเท่านั้น ไม่ได้ได้นำสิ่งที่เรียกกันว่าคุณธรรมและจริยธรรมทางการเมืองติดตามมาด้วยจึงทำให้ผู้มีอำนาจทางการเมืองการปกครองของไทยในยุคปัจจุบันมักหลุมหลงแต่การใช้อำนาจที่ทำให้เกิดปัญหาเป็นลูกโซ่ตามมาอย่างยากที่จะแก้ไขได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับบทความทางวิชาการของ พระปลัดเกษภา มหาปัญญา ว่าด้วยความสำคัญต่อการมีจริยธรรมคุณธรรมควบคู่ไปกับการมีอำนาจในการบริหารกิจการบ้านเมือง จะสังเกตได้จากประเทศที่มีพัฒนาทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง (พระปลัดเกษภา มหาปัญญา (ผาทอง), 2559 : 263 - 264) แต่ประวัติศาสตร์ความหมายของคำว่า “จริยธรรม” ย่อมไม่ใช่สิ่งคงที่ หากแปรเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขทางสังคมการเมืองที่เปลี่ยนไปปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนว่า “จริยธรรมแบบศาสนา” พยายามปรับตัวคล้อยตามจริยธรรมสมัยใหม่ ซึ่งเป็นแซกเคิลโมรารี (Secular Morality) ที่ถือว่าความดีหรือความถูกต้องอยู่ที่ “ตัวหลักการ” ที่กำหนดขึ้นบนการยอมรับ ยืนยัน และเคารพสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคของมนุษย์ ซึ่งหลักการดังกล่าวอาจแสดงออกผ่านตัวระบบ โครงสร้างทางสังคมการเมือง ตัวบทกฎหมาย วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่ยึดการใช้เหตุผลในการอยู่ร่วมกัน สำนึกในความเป็นพลเมือง กระทั่งสำนึกในความเป็นมนุษยชาติที่ข้ามพ้นกำแพงทางชาติพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรมและอื่นๆ ฉะนั้นจริยธรรมจึงเป็นเรื่องของความรับผิดชอบที่มนุษย์ต้องมีต่อสุขทุกข์ของตนเองและสุขทุกข์ของสังคมแต่เนื่องจากจริยธรรมพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องของการฝึกฝนให้เกิดความสุจริตตั้งมาขึ้นทางกาย วาจา ใจของบุคคลที่มีจริยธรรมนำใจ

ดังนั้น ผลประโยชน์ทางการเมืองกับจริยธรรม นักการเมืองควรมีคุณธรรมจริยธรรม โดยไม่มีเจตนาแอบแฝงแต่อย่างใด โดยเจตนาแอบแฝงนั้นอธิบายความหมายไว้ด้วยคำว่าผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) คือภาวะที่บุคคลซึ่งอยู่ในสถานะที่ต้องได้รับความเชื่อถือ เช่น นักการเมือง ผู้ให้นโยบาย หรือผู้อำนวยการบริหารของบริษัท มีผลประโยชน์หรือความต้องการทั้งในทางอาชีพในบางครั้งรวมถึงเรื่องส่วนตัวที่ขัดแย้งกัน สอดคล้องกับข้อเขียนในหนังสือพิมพ์มติชน โดยผาสุก พงศ์ไพจิตร กล่าวถึงความต้องการที่ขัดแย้งกันนี้ทำให้เกิดความลำบากในการทำหน้าที่อย่างยุติธรรม แม้ว่าจะไม่มีหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำที่ไม่เหมาะสม ผลประโยชน์ทับซ้อนอาจจะทำให้เกิดภาพที่ทำให้ความน่าเชื่อถือของบุคคลนั้น ในการกระทำที่เป็นกลางลดลง (ผาสุก พงศ์ไพจิตร, 2548 : 6) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริว่า การก้าวไปข้างหน้าเราต้องก้าวไปอย่าง

มันคงเหมือนกันกับบ้านก็ต้องมีเสาเอกที่มั่นคงต้อง มีการวางรากฐานของบ้าน ความเจริญก้าวหน้าในโลกยุคโลกาภิวัตน์นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทุกสิ่งทุกอย่างให้เป็นไปตามกระแสของการวิวัฒนาการหรือตามสิ่งที่ต้องการของโลก ทำให้สิ่งที่เกิดขึ้นนั้นมีการพัฒนาเป็นลำดับอย่างรวดเร็ว แต่การพัฒนานั้นไม่ได้เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน トラบใดที่ทุกคนมุ่งแต่หาผลประโยชน์โดยไม่คำนึงถึงผลที่ได้รับจากการที่พัฒนา ถึงแม้จะมีการศึกษาสูงเพียงใดก็ตามหากขาดความพอดีของสังคมที่เป็นอยู่ก็จะทำให้เกิดปัญหาตามมามากมายภายหลังมิได้หยุดหย่อน ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากฝีมือของมนุษย์เองที่ขาดคุณธรรม จริยธรรม การสร้างความรู้คู่คุณธรรมเป็นประเด็นที่ถูกหยิบขึ้นมาถกแถลงกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบันเพราะจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะมาเป็นผู้ช่วยในการกำหนดพฤติกรรมให้คนในสังคมไทยได้สำนึกในความเป็นไทยสำนึกต่อประเทศและสังคมนอกเหนือจากการเน้นเพียงแค่ “คนเก่ง” แล้วต้องเป็น “คนดี” อันนับว่าเป็นการแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุและเป็นการป้องกันอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ที่ได้รับ

สรุปได้ว่ารูปแบบและลักษณะประชาธิปไตยไว้ 3 ประการคือ

1. ประชาธิปไตยที่แสดงถึงความเคารพต่อตนเองและผู้อื่นเช่นให้ความสำคัญและรับทราบของตนเองในการดำเนินการเรียนรู้มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในการเรียนรู้ให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่มมีความไว้วางใจเพื่อนในกลุ่มขณะปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มต่อตนเองและผู้อื่น
2. ประชาธิปไตยที่แสดงถึงความสามัคคีและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเช่นช่วยเหลือสนับสนุนและให้กำลังใจแก่เพื่อนๆ ในการทำงานร่วมกันมีความเสียสละเวลาเพื่อการทำกิจกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มอย่างเต็มที่
3. ประชาธิปไตยที่แสดงถึงความมีเหตุผลและดุลยพินิจในการแก้ไขปัญหาเช่นมีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบคอบก่อนวางแผนการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนมีเหตุผลในการที่จะอภิปรายร่วมกับเพื่อนในกลุ่มอย่างสมเหตุสมผลมีวิธีดำเนินการเรียนรู้ที่เหมาะสมมีการตัดสินใจในการแก้ปัญหาที่รอบคอบตามหลักพุทธธรรมและความเป็นจริงโดยประชาธิปไตยในปัจจุบันจะยึดมั่นถือมั่นในอัตตา (ตัวกูของกู) ถืออุดมการณ์ของตนเป็นใหญ่ ขนาดจริยธรรมเลยก่อให้เกิดความวุ่นวายดังเช่นปัจจุบันนี้ (สัญญา เคนา ภูมิ, 2558 : 195 - 196)

ภาพประกอบองค์ความรู้ แนวคิดผลประโยชน์ทางการเมืองกับจริยธรรม

สรุป

จากการศึกษา สรุปได้ว่าผลประโยชน์ทางการเมืองกับจริยธรรมการบริหารงานภาครัฐในด้านต่างๆ นักการเมืองเป็นทั้งประชาชนส่วนหนึ่งในตัวเอง เป็นตัวแทนที่บ่งชี้คุณภาพของประชาชน การที่จริยธรรมเป็นหลักประกันคุณภาพของคน ถ้านักการเมืองไม่มีจริยธรรมก็ไม่อาจเป็นนักการเมืองที่มีคุณภาพ และยากที่จะมีประชาชนและระบบประชาธิปไตยที่มีคุณภาพได้ ดังนั้นการเลือกสรรนักการเมืองที่มีคุณธรรม จริยธรรม เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการนำพาประเทศชาติบ้านเมืองไปสู่ความเจริญงอกงามและสันติสุข

ผู้บริหารประเทศชาติ และนักการเมืองโดยทั่วไป จะต้องจัดการงานบ้านเมืองโดยคำนึงอยู่เสมอว่างานที่เราทำหรือการที่จะบริหารกิจการบ้านเมืองนั้น ก็เพื่อให้ชีวิตและสังคมได้สภาพที่เกื้อหนุนต่อการที่จะก้าวไปสู่จุดหมาย สามารถพัฒนาศิลปวัฒนธรรม มีการ

สร้างสรรค์ต่าง ๆ เจริญในอารยธรรมยิ่ง ๆ ขึ้นไป เข้าใจถึงจุดหมายของการเมืองและการปกครอง ตลอดจนการบริหารกิจการต่าง ๆ และจะต้องใช้ปัญญาศึกษาให้มากขึ้น ต้องรู้และเข้าใจถึงจุดหมายของการเมืองการปกครอง เพื่อให้บ้านเมืองอยู่ร่มเย็นเป็นสุข ประชาชนอยู่ดีกินดี และต้องคำนึงต่อไปว่า อะไรคือจุดหมายของชีวิต อะไรคือจุดหมายของสังคม ที่ควรจะทำต่อไป รวมถึงเกื้อหนุนหรือหนุนนำให้ชีวิตและสังคมเจริญงอกงาม

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า นักการเมืองในสมัยปัจจุบันจะยึดศาสตร์ของพระราชา และมองเห็นผลประโยชน์สาธารณะมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติพิเศษอันเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีความเสียสละ ซื่อสัตย์สุจริต มีความเป็นผู้นำที่สง่างามน่าเชื่อถือ เปี่ยมล้นด้วยบารมีที่น่าเกรงขาม และมีอุดมการณ์และจริยธรรม ศีลธรรมที่ดีจนเป็นแบบอย่างสำหรับบุคคลทั่วไปได้

บรรณานุกรม

- ประพันธ์พงศ์ เวชชาชีวะ. (9 มกราคม 2563). กลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มอิทธิพลกับพรรคการเมืองในสังคมประชาธิปไตย. **หนังสือพิมพ์แนวหน้า**, น.2
- เพลินตา ต้นรังสรรค์. (2552). กฎหมายภายใต้หลัก Conflict of Interest. **จุลนิติสถาบันนิติบัญญัติ**. 6 (5), 53-78.
- ผาสุก พงศ์ไพจิตร. (2 พฤศจิกายน 2548). การทับซ้อนของผลประโยชน์ กับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ. **หนังสือพิมพ์มติชน**, น.6
- พระปลัดเกษภา มหาปัญญา (ผาทอง). (2559). ยุทธศาสตร์การพัฒนาประชาธิปไตยและกระบวนการประชาสังคมไทยภายใต้กระบวนการทัศน์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา. **วารสารธรรมทรรศน์**. 16 (2), 263 - 264.
- สัณญา เคนาภูมิ. (2558). วิธีประชาธิปไตยของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย. **วารสารวไลยอลงกรณ์**. 5 (2), 195 - 196.